نامه علمی

عوامل مؤثر بر میزان فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی اساتید دانشگاه علوم پزشکی گلستان

حمید آسایش، مصطفی قربانی*، رویا صفری، افسانه برقعی، عزیز رضاپور، مرتضی منصوریان، احمد تقوی

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی/ مهر ۱۳۹۰؛ ۱۱(۳): ۲۹٤ تا ۲۹۵

مقدمه

هدف اولیه دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی، آموزش فراگیران است و فعالیت آموزشی از ضروری‌ترین جنبه‌های مورد انتظار در محیط‌های دانشگاهی می‌باشد(۱). با این وجود، برخی بر این باورند که فعالیت‌های آموزشی نمی‌توانند برای ارتقای آکادمیک اعضای هیأت‌علمی به کار روند و به عبارت دیگر، اگر چه این دسته از فعالیت‌ها برای حضور در محیط آکادمیک ضروری هستند، ولی برای ارتقای مرتبه، کافی نخواهند بود(۲و۳). این امر سبب شده تا در طول زمان دستیابی به ا آموزش فراگیران به عنوان هدف اصلی دانشگاه‌ها دستخوش تغییراتی شده و از مسیر اصلی خود منحرف شود. یکی از علل این مشکل توجه نامتناسب به امر پژوهش تلقی می‌شود به نحوی که انتظارات در زمینه انجام تحقیقات و انتشار نتایج روز به روز بیشتر شده و تصمیم‌گیری در مورد ارتقای آکادمیک منحصراً بر اساس تعداد مقالات منتشر شده، که معیاری ملموس و قابل اندازه‌گیری است، صورت می‌پذیرد. از طرفی، به روشنی دلایل این تغییر مشخص نمی‌باشد و معلوم نیست که آیا عواملی به جز عواملی انگیزشی در این تغییر دخیل هستند یا نه؟ لذا مطالعه حاضر به منظور شناسایی عوامل مؤثر بر میزان عملکرد فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی اساتید دانشگاه‌ها صورت پذیرفت.

در این مطالعه مقطعی کلیه اساتید (٤٦ نفر) دانشگاه علوم پزشکی گلستان که در طی سال ۸۵-۱۳۸۳ طرح پژوهشی داشتند انتخاب شدند. در نهایت به پرسشنامه پس از ۳ بار ارسال ٤٠ نفر پاسخ دادند. ابزارهای گردآوری داده‌ها این مطالعه شامل فرم پرسشنامه فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی اساتید بود که در مطالعات گروه انتقال دانش دانشگاه علوم پزشکی تهران مورد استفاده قرار گرفته بود(٤) تکرارپذیری پرسشنامه با همبستگی درون خوشه‌ای ۰/٦۹ تا ۰/۷۲ و پایایی در بعد یکنواختی درونی نیز با آلفای کرونباخ ۰/٦۳ تا ۰/۷٦ مورد تأیید قرار گرفته بود. حیطه‌های موردنظر در پرسشنامه شامل متغیرهای دموگرافیک و شغلی محققین و یک سؤال در مورد «درصد زمان اختصاص یافته به فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی از کل فعالیت‌هایشان در طی ۲ سال گذشته» بود.

* **نویسنده مسؤول:** مصطفی قربانی (مربی) دانشگاه علوم پزشکی گلستان و دانشجوی دکتری اپیدمیولوژی دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران.
mqorbani1379@yahoo.com
حمید آسایش (مربی) ، کارشناسی ارشد پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی قم، قم، ایران. (asayeshpsy@gmail.com)؛ رویا صفری، دانشجوی کارشناسی ارشد اپیدمیولوژی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران. (safarifaramani@yahoo.com)؛ افسانه برقعی (استادیار)، گروه پزشکی اجتماعی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، گلستان، ایران. (aborghei@yahoo.com)؛ عزیز رضاپور، دانشجوی دکتری اقتصاد سلامت، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران. (rezapoor_a57@yahoo.com)؛ مرتضی منصوریان، دانشجوی دکتری آموزش بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران. (mansourian55@yahoo.com)؛ احمد تقوی،کارشناس کارگزینی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، گلستان، ایران. (ahmadtaghavi@yahoo.com)

این نوشته در تاریخ ۸۹/۱۰/۱ به دفتر مجله رسیده، در تاریخ ۸۹/۱۰/۱۲ اصلاح شده و در تاریخ ۸۹/۱۱/۱۹ پذیرش گردیده است.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-21]

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها علاوه بر شاخص‌های توصیفی از آزمون آنالیز واریانس یک طرفه و رگرسیون خطی چند متغیره به شیوه Enter استفاده شد. در رگرسیون خطی که درصد زمان اختصاص یافته به فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی از کل فعالیت‌ها به عنوان متغیر وابسته و سن و جنس، داشتن پست اجرایی، سابقه اشتغال، تمام یا نیمه وقت بودن فرد، رتبه علمی و نوع رشته تخصصی به عنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته شد. تجزیه و تحلیل در نرم‌افزارSPSS-11.5 صورت پذیرفت.

از بین ٤٠ مدرس مورد بررسی، ٢٧ نفر (٦٧/٥ درصد) مرد بودند. میانگین سنی مدرسان ٤٢/٠٧ سال (انحراف معیار ٦/٤٦ سال) بود. ٧ نفر (١٧/٥ درصد) از مدرسین غیر هیأت‌علمی، ١٧ نفر (٤٢/٥ درصد) مربی، ١٠ نفر (٢٥ درصد) استادیار و مابقی دانشیار بودند و ٣٢ نفر (٨٠ درصد) به صورت تمام وقت فعالیت می‌نمودند.در کل میانگین سال‌های فعالیت در دانشگاه ١٠/٢٣ سال با انحراف معیار ٤/٨٥ سال به دست آمد. در مورد زمان صرف شده جهت فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی، اساتید گروه علوم پایه در مقایسه با علوم بالینی و علوم بهداشتی زمان بیشتری را به فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی اختصاص می‌دادند ولی این اختلاف معنادار نبود. در مورد عوامل مؤثر بر میزان فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی اعضای هیأت‌علمی آنالیز رگرسیون نشان داد که درصد زمان اختصاص داده شده به فعالیت‌های آموزشی با داشتن فعالیت اجرایی رابطه معکوس و معنادار (P=٠/٠٢) و درصد زمان اختصاص داده شده به فعالیت‌های پژوهشی با نوع خدمت (P=٠/٠٤) و مرتبه علمی فرد (P=٠/٠١) ارتباط معنادار دارد. بدین معنی که در مدرسین تمام وقت و دانشیار (نسبت به استادیار) میزان این فعالیت‌ها بیشتر بوده است.

در این مطالعه مشخص گردید که اساتید علوم پایه نسبت به علوم بالینی و بهداشتی زمان بیشتری را صرف آموزش و پژوهش می‌کنند. در مطالعه‌ای توسط نجات و همکاران نشان داده شد که اساتید علوم بالینی نسبت به اساتید علوم پایه و سیستم های بهداشتی زمان بیشتری را صرف آموزش و پژوهشگران علوم پایه نسبت به دو گروه دیگر زمان بیشتری را صرف پژوهش می‌کنند و همچنین در این مطالعه نداشتن مسؤولیت اجرایی به عنوان عامل مؤثر در زمان اختصاص یافته به آموزش همخوان با مطالعه نجات و همکاران بود(٥). در مورد عوامل موثر بر میزان فعالیت‌های پژوهشی اساتید، یافته‌های مطالعه فعلی نشان داد که اساتید تمام وقت نسبت به پاره وقت و دانشیاران نسبت به استادیاران زمان بیشتری را به فعالیت‌های پژوهشی اختصاص می‌دادند که این نتایج در راستای مطالعه عبادی‌فر و همکاران بود(٦).

به طور کلی و به عنوان نتیجه‌گیری نتایج مطالعه نشان داد که عوامل انگیزشی نظیر ارتقا مرتبه برای شرکت در فعالیت‌های پژوهشی سبب می‌شود تا اعضای هیأت‌علمی اهمیت بیشتری برای انجام پژوهه‌های تحقیقاتی قایل شوند و این عامل در کنار داشتن مسؤولیت‌های اجرایی سبب کاهش زمان صرف شده برای فعالیت‌های آموزشی می‌شود.

منابع

1- Shakibaei D, Iranfar Sh, Montazeri N, Rezaei M, Yari N. Faculty lecturers' attitudes towards some educational indices at KUMS, 2002. Behbood, the Scientific Quarterly. 2004;8(20): 27-17 [Persian].

2- Jalili M, Mirzazadeh A, Jaffarian A. The Concept of Scholarship: Educational Scholarship and Its Application in Iran. Iranian Journal of Medical Education 2009; 9(2): 167-180 [Persian].

3- Wichian SN, Wongwanich S, & Bowarnkitiwong S. Factors Affecting Research Productivity of Faculty Members in Government Universities: Lisrel and Neural Network Analyses. Kasetsart Journal. 2009. 67-78

4-Nedjat S, Nedjat S, Gholami J, Ashoorkhani M, Maleki K, Mortaz Hejrie S, Majdzadeh R. How much has knowledge transfer been observed in the health programs?. Hakim Research Journal 2009; 11(4): 1-7 [Persian]

5- Nedjat S, Ashoorkhani M, Gholami J, Majdzadeh R. Do researchers have a correct impression of their knowledge translation? Payesh, Journal of The Iranian Institute For Health Sciences Research 2009;4(8): 395-400

6- Ebadifar A, Mohammadi MR, Valaee N. Assessment of research performance and educational research needs of Iran's Dental schools-2004. Journal of Dental Medicine Tehran University of Medical Sciences 2006; 18(4): 95-101 [Persian]

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-21]